
НА ПОШАНУВАННЯ ПРОФЕСОРА

Г. В. САМОЙЛЕНКА

УДК 378:001](477.51)(092)

DOI 10.31654/2520-6966-2025-26F-112-6-16

Бойко Н. І.

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови, літератури, культурології та журналістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

bni_bni52@ukr.net

orcid:0000-0003-0881-743X

Наукові горизонти професора Г. В. Самойленка

У статті схарактеризовано науковий доробок визначного українського літературознавця, культуролога, краєзнавця, історика культури, доктора філологічних наук, професора, багаторічного декана філологічного й історико-філологічного факультету, завідувача кафедри Ніжинської вищої школи Григорія Васильовича Самойленка. Поєднано аналіз головних подій життя вченого та наукової діяльності й викладацької праці, схарактеризовано основні здобутки Професора, його внесок у розвиток філологічної, історичної і мистецької науки й освіти в Ніжинській вищій школі упродовж 55 років. Визначено роль вченого у функціонуванні Гоголезнавчого центру, окреслено науковий доробок як фундатора українського гоголезнавства в Ніжинській вищій школі, як очільника науково-методичного центру «Регіональне вивчення культури Полісся»; внесок у започаткування та формування новітнього в науковій та освітній діяльності закладів вищої освіти напрямку – літературно-мистецьке краєзнавство.

Ключові слова: Г. В. Самойленко, наука, освіта, Ніжинська вища школа, Гоголезнавчий центр, літературознавство, культурологія, мистецтвознавство, краєзнавство, історія культури.

Науковий простір визначного вченого-літературознавця (гоголезнавця, кулішезнавця), культуролога, історика культури, доктора філологічних наук, професора, багаторічного декана філологічного й історико-філологічного факультету (1972–1974, 1988–2004); завідувача кафедр (1972–1974 – російської та зарубіжної літератури, 1974–1988 – історії культури, літератури та народознавства, 1991–2003 – зарубіжної літератури та історії культури, 2003–2016 – світової літератури та історії культури, 2016–2022 – слов'янської філології, компаративістики та перекладу) **Григорія Васильовича Самойленка** вражає широтою діапазону наукової діяльності, багатством порушеної

проблематики з різних галузей гуманітарної сфери, актуальністю наукових робіт та свіжістю тем, матеріалів досліджень.

Упродовж 55 років науково-дослідницької діяльності й викладацького шляху в Ніжинській вищій школі на посадах асистента, старшого викладача, доцента, професора, завідувача кафедри, декана факультету Г. В. Самойленко опублікував понад 600 праць, серед яких понад 90 монографій, підручників та навчальних, навчально-методичних посібників; енциклопедичні видання, науково-популярні книги; 27 біобібліографічних покажчиків, понад 450 наукових статей, що користуються великим попитом серед колег – філологів, культурологів, істориків (науковців, викладачів, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх закладів різних рівнів, а також усіх, кого цікавлять проблеми літературознавства, українознавства, культурології, мистецтвознавства, історії культури тощо).

У працях Професора викладено основні концептуальні положення, здобутки його наукових пошуків, які відзначаються різноманітністю досліджуваних проблем, глибиною аналізу літературних процесів, широкою фактологічною базою, багатоаспектністю і комплексністю підходів до аналізованих літературних, культурних, історичних явищ. Це засвідчує перелік праць ученого, відображає той спектр актуальних питань із низки суміжних наукових царин, у яких Учений плідно працював як науковець і водночас забезпечував високий рівень викладання дисциплін літературознавчого, культурологічного спрямування, українознавчого циклу, став добре знаним в Україні й далеко за її межами.

Свій науковий шлях Г. В. Самойленко розпочав із дослідження проблематики поетичних текстів періоду Другої світової війни, зокрема засобів та способів сатиричного й гумористичного відображення фрагментів довілля, механізмів моделювання двох базових складників категорії комічного, для якої характерний винятково специфічний аспект естетичного освоєння світу. Результатом дослідження поетичних творів воєнного часу постала перша монографічна праця автора, опублікована у столичному видавництві Вища школа в 1977 році (160 с.) [1; 2].

Три монографії (1980, 1985, 1991) й один навчально-методичний посібник присвятив Г. В. Самойленко творчості радянського письменника Олександра Фадєєва. Це прозаїк, критик, теоретик літературознавства, людина «розумна й тонкої душі», але трагічної долі. Серед монографій цієї проблематики найактуальнішою видається перша – «Олександр Фадєєв і Україна» (Київ: Знання, 1980) [1; 2].

Паралельно Г. В. Самойленко, працюючи суголосно з покликом українського патріотизму, актуалізує проблему використання краєзнавчих матеріалів в освітньому процесі, зокрема під час вивчення творів художньої літератури. У цей час побачили світ навчальні посібники, опубліковані в Чернігові.

Ключовим спрямуванням наукових досліджень ученого стало вивчення проблем російської та української літератури XIX–XX ст. Це засвідчують його дисертаційні праці, а також монографії («Пилип Морачевський – поет, драматург, перекладач» (1999, 2006), «Л. Глібов у колі сучасників» (2011), «Тарас Шевченко і Ніжинська вища школа» (2013), «Микола Гоголь і Україна. Енциклопедія» (2020), «Пантелеймон Куліш та Ганна Барвінок: доля, Україна, любов» (2021). Літературознавчі студії були центром досліджень Г. В. Самойленка упродовж усіх наступних років. В енциклопедії «Микола Гоголь і Україна» на широкому фактичному матеріалі Г. В. Самойленко вперше по-новому розкрив тісні життєві та творчі зв'язки М. Гоголя з Україною, виявив та схарактеризував літературну творчість і громадську діяльність численних представників української культури, чий життєвий шлях і творчі горизонти були близькими до спадщини письменника. Цю монументальну працю активно використовують філологи, історики, культурологи, краєзнавці, широке коло шанувальників творчості Миколи Гоголя [5].

У монографії «Тарас Шевченко і Ніжинська вища школа» вперше на значному фактичному матеріалі розкрито товариські та різноманітні творчі зв'язки, дружні взаємини Т. Шевченка з випускниками Ніжинської вищої школи. Ґрунтовно висвітлені факти відзначення пам'яті поета в Ніжині та вивчення його творчої спадщини студентами Ніжинської вищої школи.

Монографія «Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов (мотронівський період життя і творчості)» постала як світоглядно-творчий орієнтир на Мотронівку – гніздо української культури. На основі документознавчих матеріалів автор розкриває багатогранні та специфічні риси життя в тогочасній Мотронівці, зокрема найрізноманітніші види і форми діяльності господарів садиби – Пантелеймона Куліша та Ганни Барвінок, визначних українських письменників і громадських діячів, маркерів україноцентризму, глибоких культурологічних знань. Життєпис родини відтворено через інформацію про складники української культури, її діячів, у тісних взаємозв'язках митців із широким колом громадськості, у родинних взаєминах та побутових реаліях [10].

Новий напрям наукової діяльності Професора періоду 80-их років ХХ століття пов'язаний із дослідженням художнього спадку Миколи Гоголя та вивченням творів автора в загальноосвітній школі (праці 1987–1990 рр.). У сучасному науковому світі Г. В. Самойленко давно відомий як фундатор українського гоголезнавства в Ніжинській вищій школі. Він став ініціатором створення в 1995 році єдиного у світі Гоголезнавчого центру, який здобув визнання в широких колах наукової громадськості України та зарубіжних країн. За його наукового керівництва в Ніжинській вищій школі організовано та проведено 15 міжнародних наукових конференцій, присвячених життєвому й творчому шляху Миколи Гоголя, видано 15 наукових збірників. Самойленко-гоголезнавець опублікував 14 одноосібних монографій і навчальних посібників у період від 1984р. – до 2024 р., серед яких «М. В. Гоголь і літератури народів СРСР» (1984), «Вивчення творчості М. Гоголя в школі» (1988), «Микола Гоголь і Ніжин» (2008), «Творча спадщина Гоголя на перетині епох» (2009), «Гоголь у ХХ ст.» (2009), «Ніжинський список другого тому «Мертвих душ» М.Гоголя» (2012), «Повість Миколи Гоголя «Тарас Бульба» в українському текстологічному, соціологічному та мистецькому вимірах» (2018), «Навіки з Україною: до 215 річниці Миколи Гоголя» (2024) та ін. У монографії 2024 року зосереджено особливу увагу на аналізові багатих документальних матеріалів, які розгортають нові сторінки життєвого і творчого шляху молодого Миколи Гоголя, а саме періоду навчання письменника в Гімназії вищих наук князя Безбородька. У тексті праці висвітлені події увіковічення пам'яті митця в Ніжині, а також визначено місце спадщини письменника в українському науковому дискурсі [9].

За період функціонування Ніжинської школи гоголезнавства підготовлено та успішно захищено 7 дисертаційних праць (одна докторська та шість кандидатських робіт). Гоголезнавчий центр з ініціативи Григорія Васильовича став осередком проведення щорічного Всеукраїнського конкурсу учнівських та студентських літературно-творчих робіт імені Миколи Гоголя, всеукраїнських наукових Гоголівських конференцій та круглих столів, присвячених актуальним проблемам гоголезнавства зокрема й літератури та історії культури Полісся загалом. Чимало ідей гоголезнавчого спрямування від 1995 року зреалізовано у творчій і дружній співпраці із сучасним очільником центру – професором П. В. Михедом, який тривалий час працював або на одному факультеті з Григорієм Васильовичем, або на одній кафедрі. Цьогорічний Всеукраїнський конкурс учнівської та студентської молоді імені Миколи Гоголя зорганізувала і провела кафедра

української мови, літератури, культурології та журналістики, присвятивши його 200-річчю від часу заснування Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя та 90-річчю Г. В. Самойленка.

Науковий посыл, вогонь працелюбства і любові до нових знань Григорія Васильовича знайшли відгомін у зацікавленні та захопленні культурологічними проблемами. Наукові студії культурологічного спрямування пов'язані із започаткуванням і формуванням новітнього в науковій та освітній діяльності закладів вищої освіти напряму – літературно-мистецьке краєзнавство. На базі Ніжинського університету Григорій Васильович створив науково-методичний центр «Регіональне вивчення культури Полісся», якому рішенням Вченої ради Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя 27 лютого 2025 року було присвоєно ім'я його засновника.

Науковій проблематиці з культурологічної царини присвячено понад 40 монографій та навчальних посібників видань різних років («Нариси культури Ніжина XVII–XX ст.»: у 5 т. (1995–1998 pp.), «Літературне життя Чернігівщини XII–XX ст.» (2003, 2011), «Культура Чернігівщини XI – першої пол. XVII ст.» (2004), «Розвиток культури на Північному Лівобережжі України у другій пол. XVII–XVIII ст.» (2007), «Розвиток художньої культури на Чернігівщині у XIX– на поч. XX ст.» (2015), «Ніжинський драматичний театр ім. М. Коцюбинського» (1996), «Громадсько-культурне та літературне життя Чернігова кінця XIX – поч. XX ст.» (1999), «Марія Заньковецька і Поліський край» (2004), «Театри і актори Північного Лівобережжя» (2010), «Розвиток художньої культури на Чернігівщині у XIX–поч. XX ст.» (2015), «Краєзнавство культурно-мистецьке та літературне» (2016), «Пилип Морачевський і Ніжин» (2016), «Історія української культури XI–XXI століть у регіональних зв'язках» (2021) та ін. У підручнику для студентів ЗВО [4]. запропоновано аналіз фактів з історії української культури в широких хронологічних межах XI–XXI століть у регіональних зв'язках. У праці на широкому фактичному матеріалі в історичній послідовності висвітлено основні етапи формотворення складників української культури в тісних регіональних зв'язках із Північним Лівобережжям України. Значну увагу справедливо зосереджено на характеристиці видів мистецтва, які постають чинниками формування естетичних смаків та патріотичних почуттів, любові до України та її культури. Матеріали підручника із вдячністю використовують дослідники-краєзнавці, викладачі, студенти, учителі, учні освітніх закладів різних типів та всі, хто цікавиться цариною українознавства загалом і фактами української культури Полісся зокрема.

Цікаві, новаторські за змістом публікації Григорія Васильовича стали підґрунтям для підготовки й успішного захисту дев'яти кандидатських дисертацій представниками культурологічної наукової школи. Монографії та навчальні посібники з вдячністю активно використовують викладачі ЗВО всієї України в сучасних наукових студіях та в освітньому процесі, аспіранти й студенти вищих навчальних закладів, учителі загальноосвітніх шкіл у своїй педагогічній діяльності.

Як учений широкого наукового діапазону, Григорій Васильович активно досліджував актуальні проблеми із царини історії культури поліського краю, про що засвідчили монографії «З молитвою за Україну. Церковно-культурні діячі Північного Лівобережжя XVII століття» (2023), «Зірки продовжують світити: Марія Заньковецька та її орлята» (2024), «Поляки в Ніжині та їх роль у розвитку культури міста (XVII–XXI століття)» (2019, у співавторстві). У монографії «З молитвою за Україну. Церковно-культурні діячі Північного Лівобережжя XVII століття» Г. В. Самойленко проаналізував зібрані й опрацьовані матеріали, репрезентовані широкою історико-документальною та художньою базою, розкрив особливості культурно-мистецької та літературної діяльності представників церковно-освітньої сфери, що групувалися навколо архієпископа Чернігівського і Новгород-Сіверського Лазаря Барановича. У монографії зазначено, що архієпископ об'єднав церковно-освітніх діячів, сформувавши у XVII ст. Чернігівську літературну школу. Григорій Васильович визначив основні її ознаки, окреслив і схарактеризував тематичні та жанрово-барокові особливості творчості Л. Барановича, І. Галятовського, Д. Туптала, Л. Крщоновича, О. Бучинського-Яскольда, І. Величковського.

Лебединою піснею Григорія Васильовича стала мистецтвознавча монографічна праця «Зірки продовжують світити: Марія Заньковецька та її орлята», присвячена життєвому та творчому шляху видатної актриси світового значення, змалюванню її неперевершеної сценічної майстерності. Особливий акцент зроблено на колосальній праці актриси на ниві підготовки молододі зміни, її ролі у вихованні, становленні молодих акторів, яку вона здійснювала протягом усього творчого життя. У монографії порушено проблеми розвитку й утвердження мистецьких традицій Марії Заньковецької в театральних колективах Ніжина та всієї України [8].

У центрі наукової уваги Григорія Васильовича завжди перебувала актуальна й широка проблематика, пов'язана з історією заснування, становлення, розвитку і сучасного функціонування Ніжинської вищої школи. Із великою зацікавленістю й любов'ю Григорій Васильович

умів відкривати нові, невідомі досі факти з історії рідного університету, його величної минувшини; гортати сторінки архівних матеріалів Ніжина, визначних місць Чернігівщини; висвітлювати етапи наукового й викладацького життя представників Ніжинської вищої школи різних періодів її розвитку та функціонування, життєві долі й філологічні горизонти колег сьогодення. У монографіях, присвячених історії розвитку української освіти й науки, простежено виразний акцент на висвітленні значущості й тієї ролі в їх становленні та розвитку, яку відіграла саме Ніжинська вища школа, її наукові школи й освітянські колективи різних років. Особливо великим попитом користуються сьогодні, у час 220 річниці від дня заснування вищої школи в Ніжині, монографії Григорія Васильовича «Ніжинська філологічна школа. 1820–1990» (1992), «Ніжинська вища школа: сторінки історії» (2005, у співавторстві), «Вища педагогічна освіта України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Чернігівська область» (2012), «Храм науки і знань» (2020), «Храм знань і духовної величі» (2-ге вид., 2020), «Ніжинська вища школа в життєвих та творчих долях її випускників». Т. 1 (1820–1920), 2020; «Ніжинська вища школа в життєвих та творчих долях її випускників». Т. 2 (1920–2020), 2020; «Ніжинська вища школа у спогадах студентів та викладачів» (у 2-х томах, 2015, у співавторстві). Так, з почуттям великого пошанування до засновників вишу, до митців зі світовими іменами, до своїх колег – викладачів давно минулих і сучасних років – на багатому архівному та документальному матеріалі віддзеркалено двохсотрічну історію Ніжинської вищої школи в ювілейній праці «Ніжинська вища школа: сторінки історії» (2005, у співавторстві з О. Г. Самойленком). Автори простежили та розкрили двохсотлітню історію одного з найстаріших закладів вищої освіти України, з'ясували ключові тогочасні суспільно-політичні процеси, під впливом яких відбувалося становлення та формування творчих надбань, особливості етапів, життєвих шляхів низки письменників (М. Гоголя, Є. Гребінки, Н. Кукольника, Л. Глібова та багатьох інших діячів культури). У дослідженні умотивовано значущість виникнення та розвитку наукових філологічної та історичної шкіл, із якими пов'язані імена визначних учених-академіків (М. О. Лавровського, П. В. Нікітіна, М. П. Сперанського); членів-кореспондентів АН, професорів Р. Ф. Брандта, А. С. Будиловича, Г. А. Ільїнського, В. І. Резанова, М. Н. Петровського та інших; який життєвий і творчий шлях пройшла Ніжинська вища школа упродовж XIX–XX століть, як зростав й утверджувався її науковий і освітній авторитет в Україні та світі [12–14]. Виявом постійної уваги Григорія Васильовича до представників

наукових шкіл, науково-педагогічних колективів Ніжинської вищої школи різних років є численні біобібліографічні показники.

Істотне місце в колі наукових інтересів Григорія Васильовича посіла монографія «І на оновленій землі... Межигір'я та Нові Петрівці в історико-суспільному та культурному вимірах» (2023. 382 с.), яка засвідчила, що автор через усе життя проніс глибоку шану й синівську любов до української землі, найрідніших людей, батьківської оселі в Нових Петрівцях, що на Київщині. Праця побудована на багатому, документально підтвердженому матеріалі, у ній описано життя давніх поселень у Межигір'ї та Нових Петрівцях із виразним акцентом на українськоцентричному, історичному, культурологічному, побутово-етнографічному, мистецькому та соціально-гуманітарному вимірах. Хронологічні межі висвітлених історичних і культурологічних фактів – від XV сторіччя. до сьогодення. Опис здійснено з методологічно виваженими для такого аналізу оцінними характеристиками постатей видатних церковних, громадських та культурних діячів.

Увесь науковий і викладацький шлях Григорія Васильовича позначений його сумлінною і кропіткою працею, прагненням збагатити гуманітарний напрям актуальними і свіжими ідеями, темами, значно розширити горизонти, обрії філологічної, історичної і мистецької освіти й науки в Ніжинській вищій школі, виявити нові, ще не досліджувані сфери літературних процесів, явищ літературознавчої, культурологічної, краєзнавчої, історичної царин, окремих українознавчих парадигм. Ученому притаманний постійний пошук, незмінне прагнення віднайти новий погляд на вже утверджені постулати та теорії, запропонувати нове прочитання і бачення давно відомих фактів і подій, синтезувати літературознавство в одне русло з іншими галузями гуманітарної науки. Обраний інтеграційний, багатоаспектний підхід до вивчення літературознавчих, історичних, українознавчих, культурологічних проблем забезпечив отримання Г. В. Самойленком досить значущих і вагомих результатів у широких наукових горизонтах, численних дослідженнях, стосовно частини з яких Григорій Васильович був незаперечним новатором і засновником. Учений умів бачити наперед, актуалізовувати і реалізовувати вагомі аспекти теоретичних і практичних досліджень, відзначався постійним пошуком і відкриттям нових горизонтів гуманітарної царини, умінням органічно поєднувати наукову діяльність із викладацькою, тривалий час перебуваючи на керівних посадах декана та завідувача кафедри. У цьому й полягає велика заслуга Григорія Васильовича перед українським науковим світом, є джерелом постійного захоплення

невичерпною творчою наснагою, енергією, умінням продукувати нові й нові ідеї, жити з любов'ю до сродної праці і людей.

Багаторічна наукова й педагогічна діяльність професора Г. В. Самойленка цілком заслужено відзначена багатьма державними та відомчими нагородами, престижними преміями всеукраїнського рівня. Від вдячних колег Ніжинського університету – філологів, істориків, культурологів; аспірантів, численних студентів й однодумців – найбільшою відзнакою, окрім щирої вдячності, вічної й світлої пам'яті та глибокого пошанування, актуальним вважаємо присвоєння сучасному факультету філології, історії та політико-юридичних наук імені професора Г. В. Самойленка.

Григорій Васильович Самойленко – учений і педагог своєї епохи, що сформувала його велику силу духу, україноцентричний характер, любов до життя, до щоденної різноманітної праці, до вміння орієнтуватися в просторі і часі своєї доби, працювати, бувало, у надскладних життєвих ситуаціях, по-філософськи сприймати й оцінювати всі суспільно-історичні зміни й потрясіння, гідно зберігати всі людські та професійні чесноти й цінності, повсякчас перебувати в активному науковому й інтенсивному інтелектуально-творчому русі. Всевишній подарував Ученому довгий, плідний і вірцевий земний шлях, уміння триматися за будь-яких обставин, бути життєлюбом і добротворцем скрізь і завжди.

Література

1. Бойко Н. І. Учений широкого діапазону: до ювілею професора Г. В. Самойленка. ALMA MATER. Травень. 2010. С. 2.
2. Бойко Н. І. Щедрий науковий і викладацький ужинок професора Г. В. Самойленка. Література та культура Полісся: зб. наук. праць. Вип. 78. Серія «Філологічні науки». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. С. 6–11.
3. Самойленко Г. В. З молитвою за Україну. Церковно-культурні діячі Північного Лівобережжя XVII століття. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2023. 396 с.
4. Самойленко Г. В. Історія української культури XII–XXI століть у регіональних зв'язках. Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2021. 266 с.
5. Самойленко Г. В. Микола Гоголь і Україна. Енциклопедія. Ніжин: Вид-во М.М. Лисенка, 2020. 694 с.
6. Самойленко Г. В. Ніжинська вища школа в життєвих та творчих долях її випускників: монографія. Т. 1 (1820–1920). Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2020. 368 с.
7. Самойленко Г. В. Ніжинська вища школа в життєвих та творчих долях її випускників: монографія. Т. 2 (1920–2020). Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2020. 463 с.

8. Самойленко Г. В. Зірки продовжують світити: Марія Заньковецька та її орлята. Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2024. 267 с.
9. Самойленко Г. В. Навіки з Україною: до 215 річниці Миколи Гоголя. Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2024. 106 с.
10. Самойленко Г. В. Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов (моторнівський період життя і творчості): монографія / Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 174 с.
11. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Культура Чернігівщини XI – першої пол. XVII ст. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2004. 92 с.
12. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: від Гімназії вищих наук до університету. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2000. 288 с.
13. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2005. 420 с.
14. Самойленко Г. В., Самойленко О. Г. Храм знань і духовної величі. 2-е вид., доп. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2020. 40 с.

References

1. Boiko, N. I. (2010). *Uchenyi shirokoho diapazonu: do yuvileiu profesora H.V.Samoilenka* [A Scientist of a Wide Range: to the Anniversary of Professor H.V. Samoilenko]. *ALMA MATER*, May. P. 2.
2. Boiko, N. I. (2015). *Shchedryi naukovyi i vykladatskyi uzhynek profesora H. V. Samoilenka* [A Generous Scientific and Educational Heritage of Professor H.V. Samoilenko]. *Literatura ta kultura Polissia: Zb. nauk. Prats. Seriiia «Filohichni nauky» – Literature and Culture of Polissya: Collection of Scientific Works. Series «Philological sciences»*. Iss. 78. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia Publ. P. 6–11.
3. Samoilenko, H. V. (2023). *Z molytvoi za Ukrainu. Tserkovno-kulturni diiachi Pivnichnoho Livoberezhzhia XVII stolittia* [With Prayer for Ukraine. Church and Cultural Figures of the Northern Left Bank Ukraine of the 17th century]. Nizhyn: NDU imeni Mykoly Hoholia Publ. 396 p.
4. Samoilenko, H. V. (2021). *Istoriia ukrainskoi kultury XI–XXI stolit u rehionalnykh v'iazkakh* [History of Ukrainian Culture of the 11th–21st centuries in Regional Ties]. Nizhyn: NDU imeni Mykoly Hoholia Publ. 266 p.
5. Samoilenko, H. V. (2020). *Mykola Hohol i Ukraina. Entsyklopediia* [Mykola Gogol and Ukraine. Encyclopedia]. Nizhyn: M.M. Lysenka Publ. 694 p.
6. Samoilenko, H. V. (2020). *Nizhynska vyshcha shkola v zhyttievkykh ta tvorchykh doliakh yii vypuskniv: monohrafiia. T. 1 (1820–1920)* [Nizhyn Higher School in the Life and Creative Destinies of Its Graduates: Monograph. Vol. 1. (1820–1920)]. Nizhyn: NDU imeni Mykoly Hoholia Publ. 368 p.
7. Samoilenko, H. V. (2020). *Nizhynska vyshcha shkola v zhyttievkykh ta tvorchykh doliakh yii vypuskniv: monohrafiia. T. 2 (1920–2020)* [Nizhyn Higher School in the Life and Creative Destinies of Its Graduates: Monograph. Vol. 2. (1920–2020)]. Nizhyn: NDU imeni Mykoly Hoholia Publ. 463 p.

8. Samoilenko H. V. (2024). *Zirky prodovzhuut svityty: Mariia Zankovetska ta yii orliata* [The Stars Continue to Shine: Maria Zankovetska and Her Eagles]. Nizhyn: NDU imeni Mykoly Hoholia Publ. 267 p.
9. Samoilenko, H. V. (2024). *Naviky z Ukrainoiu: do 215 richnytsi Mykoly Hoholia* [Forever with Ukraine: to the 215th Anniversary of Mykola Gogol]. Nizhyn: NDU imeni Mykoly Hoholia Publ. 106 p.
10. Samoilenko, H. V. (2021). *Panteleimon Kulish i Hanna Barvinok: dolia, Ukraina, liubov (motronivskyi period zhyttia i tvorchosti): monohrafiia* [Panteleimon Kulish and Hanna Barvinok: Fate, Ukraine, Love (Motronivka Period of Life and Creativity): Monograph]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia Publ. 174 p.
11. Samoilenko, H. V., Samoilenko, O.H. (2004). *Kultura Chernihivshchyny XI – pershoi pol. XVII st.* [Culture of Chernihiv Region in the 11th – 1st Half of the 17th Century]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia Publ. 92 p.
12. Samoilenko, H. V., Samoilenko, O.H. (2000). *Nizhynska vyshcha shkola: vid Himnazii vyshchykh nauk do universytetu* [Nizhyn Higher School: from the Gymnasium of Higher Sciences to the University.]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia Publ. 288 p.
13. Samoilenko, H. V., Samoilenko, O.H. (2005). *Nizhynska vyshcha shkola: storinky istorii* [Nizhyn Higher School: Pages of History]. Nizhyn: Aspekt-Polihraf Publ. 420 p.
14. Samoilenko, H. V., Samoilenko, O.H. (2020). *Khram znan i dukhovnoi velychi* [Temple of Knowledge and Spiritual Greatness]. (2nd ed.). Nizhyn: PP Lysenko M. Publ. 40 p.

Boiko N. I.

Doctor of Philology, Professor, Acting Head of the Department of Ukrainian Language, Literature, Culturology and Journalism of Nizhyn Mykola Gogol State University
orcid.org/0000-0003-0881-743X
bni_bni52@ukr.net

Scientific Horizons of Professor H. V. Samoilenko

The paper describes scientific achievements of an outstanding Ukrainian literary scholar, cultural studies expert, local historian, cultural historian, Doctor of Philology, professor, long-time dean of the Faculty of Philology and History and Philology, head of the department at Nizhyn Higher School, Hryhorii Vasylovych Samoilenko. It combines an analysis of main events of the scientist's life, his scientific activity and teaching work, characterizes professor's main achievements, his contribution to the development of philology, history, art studies and education at Nizhyn Higher School for 55 years. The role of the scholar in the functioning of Gogol Studies Centre is defined, and his scientific achievements as the founder of Ukrainian Gogol studies at Nizhyn Higher School, as the head of the scientific and methodological centre 'Regional Study of Polissia Culture' are outlined; his contribution to the initiation and formation of the latest scientific and educational activities of higher education institutions in the field of literary and artistic regional studies is demonstrated.

Key words: H. V. Samoilenko, science, education, Nizhyn Higher School, Gogol Studies Centre, literary studies, cultural studies, art studies, regional studies, cultural history.